

על האניה הצ'ילאנית

השבוע לחופי הארץ

משדרת 'ההפיכה התחילה! מהפכת הצבא התחילה! במילים אלו מתאר ואגה את הדקות הראשונות של ההפיכה הצבאית בצ'ילה, לפני ארבע שנים.

"באותו לילה" המשיך ואגה, המת גורר היום עם רעייתו, רחל, ושלוש בנותיו בבית נאה ברמת-השרון. הופיעו בביתו מואלפאראיסו קצינים אחדים וכ-60 חיילים, חמושים בתת-מקלעים. תוך כדי הודעה שעלי להתלוות אליהם, הם ניפצו רהיטים וגרמו הרס רב לכל מה שנקלע בדרכם. נפרדתי מאשתי, אמרתי לה ש'אחזור בעוד שעתים'. חזרתי כעבור שני ימים.

קת רובה

על הראש

גם הושיך על גב משאית, שהצטרפה לשיירה אשר היתה כדרכה לעבר הר מופרץ הגדול בדרום העיר. עיניו נקשרו בסמרטוט מבו שחור, שחתך בעורפו. וכך הוא מתאר כיצד נערכה היכרותו עם האונייה אסמרלדה בתצהיר בשבועה ש'הועבר השבוע, בין השאר, למשרדי החוץ והביטחון.

"אחרי שהשלכנו מהמשאיות על שפת הים", אמר ואגה, "הוסר הסמרטוט הר

שחור מעיני והועליתי בתוך שורה ארוכה של בני-אדם אחרים, כבולים זה לזה, כמו עבדים — אל סיפון הר אונייה. על הסיפון זיהיתי חברי מח'ת קיצונית, בשם ש'חרור ומולדת, שאותם חקרתי בזמנו בתוקף תפקידי. הם פקדו עלינו — קבוצה של כמה עשרות גברים ומיספר נשים — לשכב על הסיפון, כשידינו פשוטות קדימה. לפתע חבט מיישהו בראשי ובגבי בתירושה, והכל סביבי נהיה שחור.

"כשחזרה אלי הכרתי, מצאתי את עצמי בתוך חדר קטן בבטן האונייה. דלקו בו נורות אדומות, הופשטתי מהבגדים בעת ש' הייתי במצב של חוסר-הכרה. מאוחר יותר קרעו מעל צווארי שרשרת עם המגן-דיוד אדום, שהיתה עלי קממע.

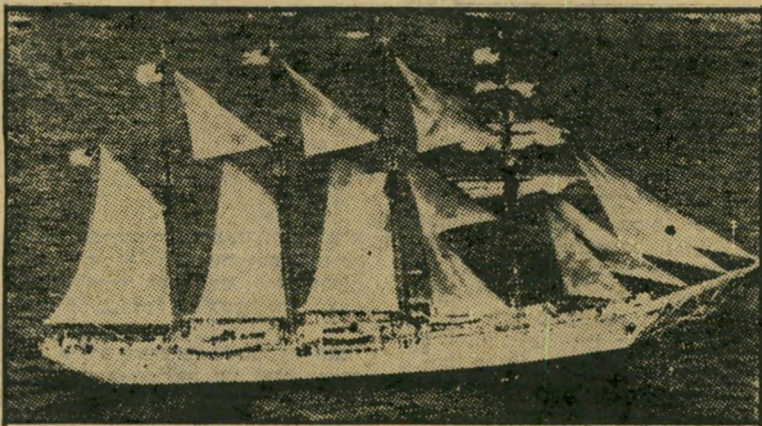
"למחרת החלו 'מעניקים' לנו את הר 'סיפול' הרגיל. אחרי שהעמידו אותנו בר שורות על סיפון האסמרלדה, כשידינו קשורות מאחרי הגב, התינו עלינו זרמי מים במשך שעות רצופות. ממני דרשו שאספר להם על החקירות שניהלתי בעבר וכן על אירגונים שמאלניים, הם לחצו עלי שאודה שאני שייך לאירגון שמאלני, מאלה שהוציאו אל מחוץ-לחוק אחרי עלייתו של הכת הצבאית לשלטון.

"הימים עברו בחקירות מתישות. היינו עירומים, גברים ונשים יחד, כבולים זה לזה, מוכים כל רבע-שעה, גם בלילות, בידי חיילים שהיו חמושים ברובים מכור דגים, ראיתי איך התעללו בנשים. היו מפשיטים אותן, מועכים את שדיהן, בור עטים באבריהמן שלהן, הצעקות שבקעו או מבטן האונייה מעבירות בי הלחלה עד היום.

"עינו אותנו על-ידי מכות-חשמל. חבטו באוזניים, בראש, בכל חלקי הגוף. ציוו עלינו להתעלל זה בזה, מדי יום שפכו מלח על פצעינו הטריים. ציוו עלינו לדרוך זה על זה, כדי שהמלח ייספג היטב. פעם הוציאו אותי להורג במסיגרת תרי גיל מבוים.

"מי שלא עובר חווייה נוראה כזאת אינו יכול לתאר לעצמו את הדבר, אפילו בחלומותיו הגרועים ביותר", מעיד ואגה על עצמו. 20 ימי שהותו על סיפון הר אסמרלדה היו סיטת מחריד, אולם בכך עדיין לא תמו עינוייו. משך יותר משנתיים שהה במחנות-ריכוז שונים. האחד גרע ממישנה. בין השאר הובא לאי דאסון, בדרום צ'ילה, סמוך לקוטב הר דרומי.

אוניית העינויים

"עינויי אסמרלדה"
בתמונה למעלה: אדם תקוע בתוך אמבט שניוני שהיה נפוץ על סיפון האסמרלדה, שהפכה לאוניית עינויים לאסירים פוליטיים. שנה בבית-ספר לצוערי חיל-הים הצ'ילאני.

ראש הש.ב.
לואיס ואגה (50), שימש כאחראי לביטחון הפנים במחוז ואלפאראיסו בצ'ילה, וכיועץ המושפטי למשרד-הפנים של ממשלת איינדה, לפני המהפיכה הצבאית בספטמבר 1973. ואגה סיפר השבוע על העינויים שעבר באוניית הצי אסמרלדה, לצידו פרדי שטיין מפעילי ועד הסולידאריות למען צ'ילה.

"שם אולצנו לעבוד, אני ועוד מאות אחרים, בקור נורא בעבודות-כפייה שור נות", נזכר ואגה, "כל לבושנו היה מיכ נסיים קצרים והולצה דקה. היו בינינו 'שקסאו למוות'."

למזלו של ואגה, הוא שלה בעוד מועד את בנו לישראל, והם שירתו בצה"ל. הם לחצו על משרד-החוץ הישראלי בני-מישפחתו בארצות-הברית פנו לאירגון אמנסטי, הדוקטור הנרי קסינג'ר הכיר מקרוב את ראש שירותי הביטחון הפנימי בצ'ילה, ונראה שגם זה עזר. לבי סוף, כעבור שתי שנות תלאות, בלחץ שתי הממשלות (ארה"ב וישראל) שוחרר ואגה, רות, תשוע, מדוכא, כשכל רצונו לברוח הרחק משם ככל האפשר. בנו דני, אשר היה בארץ ושירת בצה"ל כמפקד טנק — בי זמן שאביו עונה על סיפון האסמרלדה, לא יכול היה לשאת את הידיעות שזרמו מי צילה ושבנם נמסר על גורל אביו, ושלח יד בנפשו. גם בנו השני של לואיס ואגה שירת איתה תקופה בצה"ל, כצנחן, ונמצא היום בספרד. באחד מעינויו של ואגה, הוצגו בפניו תמונות בנו במדי צה"ל ונטי עץ בפניו, כי הם מתאמנים כאנשי גרילה נגד צבא צ'ילה.

לאנוס ילדה

בת 12

אני עישה הכל כדי שאסמרלדה לא תרדוף אחרי", אמר ואגה. לאסמרלדה זה לא התירו לעגון בשום חוף, אומרת ג'ואנה האין, חברת הוועד לסולידאריות עם האסירים הפוליטיים בצ'ילה. בת 25, אחות בבית-החולים לחולי-גנש בבארייזקב, "מי או שהאונייה חזרה לשמש בית-ספר צף לקציני-הצי הצעירים, לא הניחו לה להיכנס לשום נמל בעולם, פרט לני מל סעודי אחד, אוסטרליה, אנגליה, יפאן, שוודיה, ככל המקומות סירבו לתת אפילו שירותי-חוף לספינת-העינויים."

אמה של ג'ואנה, מינרטה, עברה אף היא את "עינויי אסמרלדה". מאחר שאחדים מבני-מישפחתה עדיין נמצאים בצ'ילה, היא חוששת לפרט מדי את קורותיה, הייתי מורה והתמחיתי בחינוך מבוני רים, סיפרה מינרטה, המשמשת כיום כעובדת קהילתית בסירת-הכרמל שלייד חיפה, "בעלי הראשון היה מנהיג-סועלים (המשך בעמוד 28)